

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Забезпечення високого рівня інноваційного розвитку вищої освіти в сучасних економічних умовах є важливою складовою та запорукою майбутнього процвітання нації. У цьому контексті слід зазначити, що впровадження в практику інноваційних технологій, загалом й, зокрема, у сфері вищої освіти потребує здійснення її інтеграції з наукою, що знаходить відображення, наряду з іншим, в розвитку дистанційної освіти й одному з її проявів – онлайн освіті, яка в сучасних умовах (особливо в умовах поширення пандемії, викликаній коронавірусною інфекцією COVID-19) набуває особливої популярності та виступає альтернативою традиційній академічній освіті й почасти чинником, що незалежно від нас, формує реальність та може справити деструктивний вплив на сучасну вищу освіту. Разом з тим, слід зазначити, що її позитивні сторони незаперечні: з одного боку, традиційна освіта невпинно дорожчає і стає почасти не по кишені; з іншого – звичайні курси, які пропонуються університетами, все частіше не встигають за потребами ринку, особливо у царині інформаційних технологій. Дистанційна освіта у цьому сенсі значно гнучкіша. Тож, у слухачів онлайн курсів суттєво вищі шанси отримати не лише диплом, але й навички, що будуть затребувані роботодавцем [1].

Високий рівень онлайн освіти є важливим чинником конкурентоспроможності світових корпорацій на глобальному рівні. До її основних переваг відносяться, в першу чергу, загальнодоступність й масштабність у просторі та часі. Онлайн освіта дозволяє ліквідувати розрив, який полягає у наявності невідповідності системи академічної освіти потребам компаній [2].

З розвитком онлайн освіти корпорації отримують можливість виявляти таланти уже в процесі навчання й здійснювати підготовку спеціалістів з урахуванням своїх потреб. Вона є шансом для студентів із різних закладів вищої освіти усіх країн світу, зокрема з України (для доступу до онлайн освіти потрібно лише знати англійську мову, хоча й існують переклади онлайн курсів, а також мати доступ до мережі Інтернет) й загрозою для провадження навчання за традиційною академічною освітою, що особливо актуально на фоні збільшення вартості освітніх послуг та відтоку кваліфікованих кадрів з країни [2].

Загалом слід зазначити, що наразі відбувається процес зниження авторитету українських ЗВО в очах студентів, що спонукає їх до здійснення запланованої академічної мобільності та трудової міграції, особливо в розвинуті країни, найпопулярнішими з яких є держави Західної Європи, США, Канада,

Австралія. Вагомими причинами при виборі країни для навчання та проживання є високий рівень освіти в них та наявність стипендій на навчання. При цьому важливим чинником вибору вишу для подальшого навчання є володіння необхідною іноземною (найчастіше, англійською) мовою [3]. З точки зору роботодавців якість підготовки випускників в українських вишах погіршилась, однак випускники, порівняно з ними, помітно переоцінюють комп'ютерну грамотність та знання іноземних мов, але менше ваги надають практично-професійним навичкам та умінню вирішувати проблемні ситуації. Більшість основних недоліків випускників, з якими зіштовхуються компанії, – недостатній рівень практичних знань за фахом та soft skills – експерти пов'язують із недоліками в системі вищої освіти. Необхідні зміни полягають у збільшенні практичної складової в освітньому процесі та оновленні матеріально-технічної бази вишів, чого можливо досягти у результаті поглибленні співробітництва між ЗВО та бізнесом: залученні співробітників компаній до проведення лекційних та семінарських занять, проведення практики для студентів та викладачів на базі компаній тощо [4].

При цьому, доцільним вбачається зазначити, що якість кінцевого продукту, яка може бути виміряна за набором критеріїв (збільшення частки в експорті продукції 5-го, 6-го, а у перспективі – 7-го технологічних укладів; посилення позицій вітчизняних ЗВО у світових рейтингах університетів; підвищення індексів цитування вчених; зростання конкурентоспроможності випускників ЗВО на внутрішньому та міжнародному ринку праці тощо) – є вагомим індикатором, який дозволяє оцінити інновації у сфері вищої освіти [5–6].

Враховуючи зазначене, слід констатувати, що доцільним у контексті покращення ситуації у сфері вищої освіти є практичне використання досвіду розвинених країн, зокрема, країн ЄС (наприклад, Польщі). Досить інформативним й таким, що має прикладне значення для України є прийняття та реалізація Польщею основних положень Закону про вищу освіту. Це, у першу чергу, що стосується фінансового виміру закону, який має два аспекти: перший полягає у мотивації здібних студентів (вони мають змогу не платити за другий напрям, отримувати не лише гранти ректора, а й міністра та європейські для здійснення наукової діяльності); другий – у мотивації та підтримці університетських науковців (залучивши інвестиції до університету, держава на п'ять років гарантує провідним національним науковим осередкам свою підтримку,

при цьому, ЗВО обирають для таких державних грантів міжнародні експерти). З 2011 р. створено комісії за науковими напрямками, до яких залучено знаних європейських науковців та дослідників [7]. Польський Закон про вищу освіту містить такі ж позиції як фінський та, навіть, більше. Новий фінський Закон про вищу освіту (так звана фінська модель) вважається експертами з питань освітньої політики в Європі найуспішнішою. Цей Закон запровадив радикальну університетську реформу, набрав чинності в січні 2010 р. та є одним із найбільш стислих за змістом у сучасній освітній практиці. Він містить два принципово важливих пункти (практичне використання яких може бути корисним і для України): перший – викладання англійською мовою (сприяє інтернаціоналізації та залученню здібних студентів у фінські університети); другий – положення про наглядові ради університетів (визначають стратегічні плани університетів, у них представники університетів мають лише дорадчий голос, а решта членів – представники бізнесу, громадських організацій та невелика кількість представників влади, що дозволяє отримувати підготовлених фахівців для бізнесу, вирішення соціальних проблем тощо).

Слід зазначити, що в Україні матеріальні стимули для покращення діяльності ЗВО практично відсутні, або є настільки мізерними, що ні в яке порівняння з польськими не йдуть. З цього, важливим напрямом підвищення рівня управління інноваційним розвитком вищої освіти є ефективне використання грантів та інших видів допомоги (зокрема у вигляді майна, робіт і послуг), що надаються зарубіжними країнами. Разом з тим, обсяг такої допомоги є недостатнім для підтримки та розвитку вітчизняної вищої освіти, ситуацію погіршує також почасті її неефективне використання [8–10].

Враховуючи зазначене можна констатувати, що здійснення ефективного управління інноваційним розвитком вищої освіти в сучасних економічних умовах можливе у разі акумуляції зусиль на всіх рівнях управління задля розробки адекватних заходів у цій сфері. Зокрема, цього можна досягти у результаті: удосконалення нормативно-правового забезпечення з урахуванням досвіду розроблення законодавчих актів Польщі та Фінляндії щодо фінансування вишів; розвитку інноваційної інфраструктури ЗВО (відкриття центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів) [11]; створення умов для залучення у сферу вищої освіти засобів із позабюджетних джерел [12]; забезпечення співробітництва між вітчизняними ЗВО та вишами провідних західних країн й реалізація з ними спільних проєктів, метою яких є підвищення мобільності студентів та викладачів і обмін досвідом між ними [12]; збільшення обсягів інвестицій у сферу вищої

освіти, зокрема для розроблення та функціонування *Startup* проєктів.

Використання на практиці зазначеного справить позитивний вплив на якість вищої освіти та ефективність управління її інноваційним розвитком.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Онлайн освіта краще відповідає потребам ринку – експерти. URL: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/voa/2013/06/20/6992705/>.
2. Тренды // Гарвард уже здесь. Конкуренция на рынке образования становится глобальной и тотальной. *Репортер 13 сентября – 19 сентября 2013*. С. 50–53.
3. Майже половина молодих українців хоче працювати за кордоном. URL: <http://tyzhden.ua/News/65946>.
4. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців. URL: https://www.yourcompass.org/docs/Employees%20on%20University_Graduates.pdf.
5. Бреус С. В. Управління економічною безпекою системи вітчизняних закладів вищої освіти: монографія. Київ: КНУТД, 2019. 400 с.
6. Денисенко М. П., Бреус С. В. Інноваційна складова економічної безпеки у сфері вищої освіти. *Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком*: монографія. За ред. С. М. Ілляшенка. Харків: ТОВ «Діса плюс», 2015. 448 с. С. 88–97.
7. Зубрицька М. Тенденції в нашій освіті викликають тривогу. URL: http://osvita.ua/vnz/high_school/26265/.
8. Перелік діючих проєктів міжнародної технічної допомоги, що реалізуються в Україні та пройшли державну реєстрацію (перереєстрацію) у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=f42e1d4a-c6b3-48e9-baaf-b9847ba8729a>.
9. Бреус С. В. Зарубіжне і вітчизняне інвестування сфери вищої освіти України у контексті забезпечення економічної безпеки ВНЗ. *Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи*: монографія. В. Г. Федоренко, І. М. Грищенко, О. М. Могильний та ін.; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенко, О. М. Могильного, Т. Є. Воронкової. К.: ТОВ «ДКС центр», 2015. 366 с. С. 307–339.
10. Денисенко М. П. Характерні риси інноваційних процесів в економіці України. *Комерціалізація інновацій*: монографія. За заг. ред. С. М. Ілляшенка, О. А. Біловодської. Суми: Триторія, 2020. С. 21–28.
11. Чухрай Н. І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12705/1/068_Akadem%D1%96chne%20p%D1%96dpri%D1%94m_448_458_714.pdf.
12. Михаць С. О. Шляхи вдосконалення впливу освіти на економічне зростання. *Все о туризме – туристическая библиотека: веб-сайт*. URL: http://tourlib.net/statti_others/myhac2.htm.